

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 1

V Trstu, 1. januarja 1925.

Leto VI.

Nekoliko bilance

Prešlo je leto, ki nam ni obrodilo, kolikor smo pričakovali: naša bilanca ni aktivna. Troje društev to jesen sploh ni zborovalo, vzlic sklepom delegacije, pri nekaterih zborovanjih ni bila udeležba zadostna. Okrožja ponekod še niso izvedena in se sestanki niso izvršili. Tudi delo za »Novi rod« ni doseglo onih uspehov, ki bi jih lahko doseglo. Nekatera društva niso v tem oziru prav ničesar storila. Pevski zbor ni počival ter je še v zadnjih mesecih naštudiral vrsto pesmi, za kar si je pridobil sredstva večinoma sam. Ni se pa pomnožil z novimi, mladimi močmi, ki naj bi nadomestile izgube vsled zadnjih odslovitev. Če k vsemu temu prištejemo še nerednost pri plačevanju članarine, moramo z obžalovanjem ugotoviti, da učiteljstvo to leto ni storilo svoje dolžnosti.

Vzroki so različni ter so tako tehnični kot psihološki. Segajo seveda že v leto 1923., ko je bilo društveno delovanje izpodrežano in onemogočeno ter so se društva skušala razgnati na razne načine. Dogodki so se sicer prehitro razvijali, da bi se to posrečilo, vendar je pritisk povzročil tu in tam občutno škodo. Učiteljstvo je bilo preveč vajeno na društveno življenje več ali manj demokratičnega režima, da bi se prilagodilo reakcionarnemu razdobju vsaj v življenjskih vprašanjih svoje organizacije. Poleg tega se del stanu nikdar ni zavedal pomena organizacije. Marsikateri je šel z nami le iz strahu, da bo slišal očitanja, ako se odtegne, marsikateri pa bi se tudi moralni sili Zveze ne uklonil, če ne bi računal s škodo, ki bi jo lahko še imel radi tega.

Ko so se med nami pojavili naposled tudi taki, ki so za par jalovih obljub ali za drobtino začeli padati ostalim v hrbet ter se okoriščati s tem, da so jih črnili in ovajali, ker se niso prodajali kakor oni sami, je prišel težki trenutek za obstoj organizacije sploh. Bilo je razumljivo. Če smo imeli celo v odborih oseb, ki so zatajile društva in ki so izstop iz njih priporočale kot ceno, za katero je mogoče kupiti milost gospodarja, ni moglo to ostati brez posledic. Vplivalo je razkrojevalno in če bi ta vpliv ostal enako močan, trdovraten in prepričevalen kakor spočetka, bi sčasoma tudi uničil, kar se je prej s težavo zgradilo na strokovnem polju v obrambo stanu in šole. Ako ni uspel, je to dokaz, da se je organizacija razvila vsled nujnih potreb naše samohrane in naše neodvisnosti, organsko torej in ne umetno.

Vendar je bilo skrivanja preveč. Imeli smo ljudi, ki so se bali lastne sence. Naj jim nebo odpusti, toda slab in majhen zajčji rod ni vreden, da vzgaja mladino narodovo. Kakšna mladina naj pride iz plašnih rok? Prišle bodo dvoživke in hlapčeta, v sramoto sebi in drugim. Če ne radi svoje časti, bi moral učitelj kot vzgojitelj, kot luč sredi ljudstva paziti, da ni vzrok demoralizacije in tej sledečemu propadanju. Učiteljevo vzgojno poslanstvo ni namreč v besedah, ki jih govori kot delavec v šoli, ampak v dejanjih, ki jih vidijo in tehtajo vsi, s katerimi živi. V tem je njegova vzgojna naloga, njegovo нравno poslanstvo, ki mu je naloženo po poklicu. Kdor tega ne razume ali nima vedno pred očmi, si ne bo nikdar pridobil ugleda v svoji okolici. Če pa nima ugleda pri starših, bo tudi njegovo delo v šoli brez uspeha in brez vrednosti, ker ga otroci nikdar ne bodo spoštovali. Tak učitelj je v šoli samo navaden dninar, ki dela brez prepričanja in brez koristi, mrtva duša.

Mnogo imamo v svojih vrstah individualistov. Pogosto žive in delajo neoporečno, toda ne vidijo struje, ker gledajo kaplje. Nimajo vere v se in njih moč poneha takoj onostran kroga, v katerem se gibljejo. Zorinstvo jim je v krvi, naglo obupujejo in vedno tonejo v malodušje. Zanje je vsak trud brezupen in nespameten, zato nikdar ničesar ne dosežejo. Ne vedo, da je zakon vztrajnosti začetek vsega ustvarjanja in eden največjih naravnih zakonov sploh. Ne vedo, da obrodí sadove le trajno delo in da golo začnjanje pušča samo razvaline. Če takoj ne vidijo uspehov, jim odpove živčevje, jim izplahne volja. Zakopljejo se v neko klaverno svetožalje in zastrupljajo z njim še druge. Nič manj neplodni od teh so tisti, ki imajo sicer trdno živčevje in se ne udajajo oni smešni inteligenčni klavernosti; ki tudi delajo, ki pa ne morejo sebe podrediti skupni stvari. Kakor hitro se pokaže, da bi morali svoje ugodje žrtvovati višjemu, skupnemu cilju, niso več zmogni zmagati nad samim seboj. V njih ni samozatajevanja, ni tistega, kar dela človeka močnega in lepega, ni prepričanja, da je tako samozatajevanje potrebno in ker potrebno, tudi lahko.

Vzrok nalodušja med nami je bila največkrat bojazen, da nas morda že jutri sunejo na cesto. V tem nas razmere niso našle baš velikih. Bojazen ni bila več kot predsodek, zakaj tisti, ki so bili res vrženi na cesto, niso propadli in niso prenašali takega gorja, da bi bil upravičen obup, ki je nekatere ubijal še predno se jim je kaj

30.9.25/787

zgodilo. Tudi v tem pogledu se je marsikateri med nami izkazal popolnoma brez kosti in kit.

Potrebno je, da se to pove, ker je imelo zle posledice za stan in organizacijo. Strah sam ni nikomur prav nič koristil. Bili pa smo celo priča, da se niso odtegnili usodi, ki so se skrivali in umikali delu za stan in šolo, ter da so ostali na svojih mestih mnogi, ki niso klonili tilnika in skrivali prepričanja v trdih dneh pregajanj in pritiska reakcije. Danes, ko je najhujša nevihta minila in se ozračje spet čisti, vidimo, da je bila vendar samo epizoda in da je blisk in grom iz marsikoga napravil šibkega otroka. Ali nismo imeli preveč zapečkarstva v stanu? Marsikdo je trepetal za borni košček kruha, kakor bi imel jutri umreti, če ga izgubi. Velika bitka gre h kraju: ali je kdo fizično propadel v njej? Nekateri so moralno propadli: ali jim je pa bilo treba?

V življenju ni miru, življenje je borba in ta je tako bistvena za življenje, da bi brez borbe človek propadel, ker bi se pomehkužil. Tisti pacifisti v našem stanu, ki so iskali na svoj način varnega kotička, spoznavajo, da so se zibali v zgrešenem snu o svojem zavetju. Morda se že kesajo radi svoje kratkovidnosti. Bilo kakorkoli, časti jim njih ravnanje ni prineslo in tudi ugodnosti bodo postale sčasoma dvomljive. Kaže pa se že zdaj, da je nenaravno, če se kdo iztrže iz interesne skupine, v katero spada. Tako dejanje se prej ali slej maščuje nad njim samim. Vprašanja pripadnikov družabnih skupin in slojev se ne morejo nikdar končnoveljavno rešiti, če se ne rešijo za vso skupino ali za ves sloj. Vsaka drugačna rešitev je le trenutna. Tisti, ki so svoj obstanek rešili na svojo pest, so ga re-

šili le do prve nevarnosti. Ni gotovo, če bodo imeli tudi drugič srečo in ni gotovo, če ne bo jutrišnja cena še mnogo višja kakor je bila ona, ki so jo morali že plačati. Zato preostaja učitelstvu samo ena pot v obrambo svojih koristi, skupna pot poštenja, ena edina pot, ki jo uravnavamo vsi v neodvisni stanovski organizaciji. Samo organizacija je izraz naše skupne volje, naših potreb in teženj, naše vsaj relativne samostojnosti in svobode. Na tej poti se skupno vzdržimo ali skupno pademo, z zavestjo, da nismo bežali iz boja.

Počasi se dvigamo iz letargije. Naše težišče se je premaknilo v okrožja, potom katerih je rešiti organizacijo, ojačiti s samoizobrazbo kvalitativno naše vrste ter povečati delavnost, ki je padla pregloboko v zadnjih časih. Tudi najenostavnejša organizacijska dela so se zadnje čase zanemarila in žalibog, pogosto iz gole udobnosti. Nismo še iztrebili otesanja, ko je treba kaj izvršiti, in prevečkrat se skuša tudi med nami vreči delo na druga ramena. To ni prav! Vsak naj stori po svojih močeh, zakaj dolžnost vsakega je, da stori, kar je stanu, torej tudi njemu samemu v korist. Potom okrožij je mogoče spet vltiti novega življenja v današnjo sterilnost stanu, potom okrožij naj se pretresajo organizacijska vprašanja, naj se presejejo naše vrline in napake, potom okrožij naj se spet dvigne potlačena samozavest učitelstva. Še vedno je pred nami velika naloga: vzgoja nas samih, posebno mlajšega učitelstva, ki stopa v naše vrste. Ne malodušni, ne sebični, ne hulje in slabiči, ljudje dela, volje, vztrajnosti, močni ljudje naj bodo vzgojitelji novih rodov, to nas uče izkušnje zadnjih časov. Lepoto močnih ljudi iščimo in naše delo nam bo prineslo zadoščenje.

Naš prosvjetni rad izvan škole

Učiteljev posao ne smije i ne može, da se ograniči samo na puko poučavanje u školskoj dvorani, njegov rad treba da se popunjava i nastavlja u prosvjetnom širokim narodnim slojeva. Pučki nastavnik, koji smatra, da njegova rabota svršava koncem posljednjeg sata obuke, nije istiniti odgojitelj. Nalazeći se većim dijelom na selu među ugnjetenim i zaostalim masama, njegova je najsvetija dužnost i najglavnija zadaća, da seljaka i radnika pridigne na dostojnu visinu čovjeka.

Prosvjetno djelovanje učitelja izvan škole tvorilo je od nekada oživotvorenje njegovih mladenačkih ideala, bilo je kruna čitavog njegovog rada. Dok je on kao intelektualac stajao najbliže masi, koja ga je potpunim pravom smatrala svojim dobrotvorom, savjetnikom i tješiteljem, dotle ga je zato sistem već od davnine prezirao i proganjao, jer je u njemu gledao predstavnika i branitelja eksploatacijskih i zaslužjenih neznanjem. I obazremo li se posvuda naokolo, vidimo i osjećamo, kako reakcija grdnim okom prati i omalovažuje dostojno učiteljsko kulturno djelovanje izvan škole te nastoji da mu to na razne načine onemoguću, pa makar bacivši ga na ulicu. Vladajuće klike idu za tim, da učitelja potpuno zasuzenje i podvrgnu svojoj volji, jer bi ga tako mogle najbolje isko-

ristiti kao uzgajatelja svojih najpokornijih sluga. Najžalosnije je stoga stanje onog učitelstva, koje je slabo ili nikako staleški organizovano, jer će ono najprije podleći ili je već podleglo. Samo borbene i moralno visoko stojeće sindikalne učiteljske organizacije mogu, da učitelja dostojno očuvaju i istrgnu iz pandža vlastodržaca, te da mu omoguće slobodno i kulturno udejstvovanje među narodom. —

Duša nam krvavi od boli, kada uočimo položaj našeg jugoslavenskog učitelstva u ovim krajevima. Ako je uopće gdje god u svijetu učitelj lišen najelemenarnijih čovječjih prava, to je svakako kod nas. Nama je reakcija potpuno zakrčila put, koji vodi među narod. O našem kulturno-prosvjetnom radu izvan škole ne možemo više da govorimo, jer nam je zabranjen svaki saobraćaj sa seljakom, mi se uopće ne možemo, da slobodno krećemo i sastajemo. Učitelja, koji vodi i najneviniji pjevački zbor, smatra se neprijateljem države. Ne samo da nemožemo prosvjetno djelovati u našem okolišu, ali nama je vrlo oteškoćeno i naše vlastito stručno i socijalno usavršavanje, zbog čega učitelj ne živi, nego vegetira u pravom smislu riječi. Onemogućiti pak učitelju širenje pučke prosvjete znači isto što i žednog lišiti vode.

Da bude ironija naše sudbine još veća, nova školska reforma sadržava u svojem programu, koji govori o učiteljima na seoskim školama između ostalog i ovo: «Il maestro rurale vincerà tutte le difficoltà inerenti al suo ufficio di maestro di più classi, se saprà affermarsi come maestro del villaggio, più che

della scuola sua; **centro cioè di tutta la cultura paesana, guida spirituale di tutti, in servizio per tutta la giornata**, anche nelle ore in cui non fa propriamente lezione .... — Kako to lijepo i liberalno zvuči na papiru. Učitelj dakle potpuno slobodan u svom radu takodjer izvan škole, duševni vodja mase itd. Žalosno nas iskustvo uči, kako su te puste riječi, vanjski sjaj, forma, u potpunoj oprečnosti sa grubim životom. No to ništa ne smeta, jer je to u duhu strukture današnjeg ljudskog društva, koje je prepunjeno samim kontradikcijama, a koje se za učitelja brine kao njegova mačeha.

Nama se nehotice nameće pitanje: da li se možemo

ipak da uzdržimo u tom ozračju duševne gnijiloće i svestrane korupcije. Svakako možemo, jer nam zato jamči kalvarija našeg staleža i solidnost naše učiteljske Zveze. Prebrodili smo najgore momente, pa ćemo doskora moći da opet nastavimo svoju misiju takodjer izvan škole. Dok ne osvanu bolja vremena, u koja ni ne prestajemo vjerovati, jer nisu daleko, udovoljiti ćemo barem donekle toj zadaći, ako budemo u svojoj okolini odgajali značajne pojedince, te usavršavali svoje stručno i socijalno obrazovanje u smislu duševnog samoosvojenja i potpunog razumjevanja i vršenja svojih dužnosti prema školi i svojoj staleškoj organizaciji. Titus.

Teorija in praksa

Priredil B. Medvešček.

V svoji knjigi govori Lombardo Radice o šolski borbi tlačjenih narodov v Avstro-Ogrski, ki je za Italijane še posebno pomembna z ozirom na nepopravljivo škodo, ki je bila zadana italijanski kulturi, kakor tudi na bleščeče dokaze italijanske vztrajnosti v tem boju — in kar je najbolj važno — z ozirom na dokazilo vrednosti šole za narodno samovzgojo.

Pustim govoriti samega pisatelja tudi o tej borbi!

«Kako je veličestno — pravi — ponašanje Italijanov v avstro-ogrski monarhiji v obrambi jezika svojih očetov! Imelo je sijaj neprestanega žrtvovanja, sijaj plemenitosti, ki je lastna manjšinam, tlačnim z vso silo velike sovražne države, toda v moralnem oziru močnejšim od nje. Nad zavojevalcem visi prokletstvo tistega, ki je postal slep in gluha za vsako nesvojjo potrebo, nezmožen je popolnoma, da bi čutil **pravico** drugega naroda. Tlačena manjšina pa ima voljo rešiti zaklad, ki ji je izročjen v varstvo in čegar vrednost presega vsako mero; njegova obramba je dejanje in primer človeškega in vesoljnega zanimanja. Kdor v nacionalnih bojih napada, brani njihovo silo egoistično; toda kdor se brani, brani **samega sebe in človeški duh**. Naših neodrešencev ni gnalo sovraštvo, ampak žeja po pravici.»

Tu navaja besede vrlega tržaškega učitelja, ki je branil zadevo italijanskih šol v Trstu v sledečih stavkih: «Ne žene nas ne sovraštvo ne zaničevanje do njih; dobro vemo, da naša kultura more črpati navodila in primere iz nauka drugih, toda želimo in hočemo **svobodno izbrati vse ono, kar nam je v korist**, nikakor pa nočemo krivično trpeti, kar nam je v škodo.» Njihov ideal pa je bil «da utrdijo ob meji ujedinjenega naroda zono, ki naj bi mu jamčila sedanjemu etniško in jezikovno posest ter držala miroljubno visoko njegov prestiž!»

«V borbi — pravi L. R. — so bili sami, podprti komaj v notranjosti sovražne države od simpatije onih, ki so trpeli kakor oni v obrambi lastnega nacionalnega značaja. Potrebno je, da se danes vnovič spominjamo izjave Mladočehov v dunajski zbornici: Mi Cehi, ki hočemo biti civiliziran narod, nočemo za braniti, da bi kateri drug narod (italijanski) dosegel svoje potrebne nacionalne šole. Nikdar ne bomo pomagali onemu, ki hoče tlačiti, nikdar se nočemo tako ponižati, da bi privolili v to, da se mučijo z brutalno silo nacionalni kulturni zavodi drugih.»

Nato opisuje avtor borbo neodrešencev za italijansko univerzo v Trstu. Na eni strani velikodušne manifestacije udanosti do domovine, na drugi pa lažnive obljube, prevare in persekucije. To borbo pa imenuje pisatelj le epizodo v dolgi vrsti kršenja vseh mogočih zakonov na škodo Italijanov.

Sledi slika avstrijskega ustavnega življenja od početka do nastopa svetovne vojne. Četudi nam je

vsa ta burna faza avstrijskega političnega življenja dobro znana — saj smo jo živeli tudi mi! — damo vendarle pisatelju svobodno besedo, posebno ker najdemo v kritični oceni tedanje šolske politike obenem tudi najlepšo kritiko sedanjega, v kateri smo zopet predmet mi. Pisatelj tako razvija:

«Politični prevrati od 48. do 66. leta so res nekaj spremenili skorjo Avstrije. Nova ustava države v letu 1867 in šolski zakoni v letu 68 in 69 so dajali nekaj oddiha različnim narodnostim, ker so jamčili razvoj domovinske kulture in so nudili občinam pravico, da ustanavljajo šole z **juridično vrednostjo (pravico javnosti)**. Italijani so to izrabili ter poskrbeli za svoje šole z vsakovrstnimi žrtvami, izžemajoč do skrajnosti proračune svojih občin in deželnih zborov, kajti država se ni brigala zanje. Namesto, da bi jih podpirala v šolski akciji na podlagi šolskega prava, ki ga je svečano proklamirala, jim je delala najbolj sovražno konkurenco s tem, da je postavljala kot protiutež občinskim ustanovam, ki so bile **vsiljene** v italijanskih mestih. Njihovi stroški so bili naloženi občinam, ki so morale tako vzdržati naravnost nečloveški napor: na eni strani pomnoževati svoje šole v narodno obrambo, na drugi pa plačevati državne šole ... ki so bile namenjene v njihovo pobijanje! Za štiristotisoč Italijanov v Julijski Krajini je vzdrževala država le eno edino italijansko gimnazijo, za dvajsettisoč Nemcev pa šest popolnih srednjih šol, vsajenih v srce italijanske pokrajine z namenom, da privlačijo ali prisilijo italijanske otroke, da jih obiskujejo. In zaklade je razmetala država za ustanovitev svojih ljudskih šol in zavetišč v pobijanje **dela našincev**.

Pa niti pri tem ni ostala. Ko je videla, da so vztrajali neodrešenci neustrašeno v svojih žrtvah, je črtala iz občinskih proračunov stroške za pouk, prepovedujoč **očetovski**, da bi se Italijani «obre menjevali do krvi» za svoje nacionalne «sanje». V enem samem letu (1912) je prepovedala dunajska vlada uporabo poldrugega milijona kron, ki jih je hotelo velikodušno mesto (Trst) izdati v prosep svojih narodnih šol.

«Dunajska šolska politika ni poznala v italijanskih pokrajinah drugega kot tlačenja, amputacije, prepovedi, dajatve». (Besede V. Gayda v knjigi: Italija onostran meje).

V podkrepitev svojih trditev navaja nato L. R. ne: kaj statistike, kajti «suhe številke povejo več ko lepe besede». Iz teh številk zvemo, da je izdal Trst v desetih letih polovico več za svoje šole kakor n. pr. še najmanj enkrat večji svobodni Milan. Trst s svojimi 229.500 prebivalci je izdajal za šole letno 3 milijone kron, obe provinci Catania in Caserta z 1.508.598 prebivalci pa le 3.350.778 K. Od leta 1866 do okoli leta 1910 se je skrhilo v Trstu število anal-fabetov od 50% na manj ko 10% in vse to po zaslugi lastnih moči.»

Kljub temu pa je bil boj Italijanov napram državi neenak in ni bil več daleč poraz, posebno z ozirom na stanje v drugih krajih in deželah, ki so bili obljubljeni po Italijanih. Pisatelj pravi o tem dobesedno:

«V Istri, Trentinu in Furlaniji so šole le životarile, kajti že po sebi ubožne občine i dežele, povrhu pa še izmolžene na tisoč načinov od države, niso imele zadostnih sredstev, da bi jamčile zadostno življenjsko možnost in prospeh šolskih organizmov. Poleg tega so tuje šole, ustanovljene od države, vedno bolj širile svoje področje, privlačejo otroke manj gorečih, ali boječih, ali pa hlapčevskih Italijanov, ki so šli le za tem, kako bi zboljšali svoj in svojcev službeni položaj. Povsod je pač mrtva masa, povsod so ljudje, ki jim je domovina le dobiček in mirno življenje. Tako je v samem Trstu, tej najsilnejši trdnjavi italijanstva, država uspela, da pritegne v šole veliko število Italijanov; nič ni zalegel proti tej bolešni obliki uskoštva opominjevalni prezir zavednejših.»

Govoreč še o drugih pomanjkljivostih in hibah, ki so ovirale razvoj nacionalnega šolstva, pa pravi:

«Ves obrambni šolski sistem italijanskih občin je bil v ostalem podkopen od nepremagljive slabosti: bilo je namreč nemogoče, da bi se vzgajali pravi italijanski učitelji. Kajti država je stremela za tem, da zmanjša čisti videz italijanstva šol. To pa je dosegla na način, da je odvzela italijanskim šolam vsako politično vrednost in sicer s kontroliranjem izobrazbe učiteljev.»

Tako niso hoteli dati Italijanom lastne univerze in niso dovolili, da bi občine poklicale učiteljstvo iz kraljestva. Dalje se ni priznavala nikaka pravna vrednost študijem, ki so bile izvršene v Italiji, a bodoči ljudskošolski učitelji so bili prisiljeni, da študirajo v monstroznih dvo- ali celo trojezičnih učite-

liščih. Kenčno so bili bodoči profesorji srednjih šol obvezani, da pohajajo nemške univerze.

Bila je to vzgoja brez glave, ker prikrajšana višjih stopenj, ki so duša nižjih.

A v notranjosti četudi italijanske šole, kakšna ledenost! Mnogočka cenzura je pazila na šolske knjige, prepovedajoč one, ki bi utegnile dvigniti čustvo italijanstva. Radi tega so bili primorani učitelji in učenci, da rabijo knjige, ki niso bile sestavljene v italijanskem duhu in niso izšle iz italijanske vzgojne namere. Vsako poživljajoče čtivo je bilo mogoče le na skrivnem; predvsem so bili prepovedani v šol naši moderni pisatelji, t. j. glasovi našega probujenega nacionalnega genija. Izključno avstrijska sta bila zemljepis in zgodovina, to se pravi, protitalijanska po določbi. Prikrajšani so bili urniki vsled primorane izenačbe pouka jezika gospodovalcev z onim narodnega jezika. Sploh je bilo nadzirano vse šolsko življenje s policijskim duhom in vsaka koristna novost je bila onemogočena.

K temu protinarodnemu pritisku, ki se je vršil znotraj in zunaj italijanske šole in ki je tvoril «remek delo» raznarodovalnega početja, je avstrijska država dodajala še druge dobro znane mere, pripravne, da udušijo neubogljivi duh našincev.

Nobenega sredstva ni puščala v nemar, da jih žali, ponižuje, ustrahuje. Policijske mahinacije in persekucije iz brezpomembnih razlogov proti najboljši mladini; zlobno ščuvanje drugih etniških skupin monarhije proti našincem, pačenje vseh organov skupnega življenja v italijanskih krajih, razkranjanje vsake krajevne avtonomije: to so glavna sredstva, katerih delovanje je bilo postoteno s krivo vzgojo, ki jo je pospeševal sovražni šolski režim, odpravljen z našo zmago.»

(Dalje.)

Ljudi i neljudi

(Božične misli i čuvstva.)

Ne pozna povesnica gorih i težih vremena negoli ova iza svetskog rata. No ovo neće reći ni pripoznati svi ljudi, neće, nego samo dobri i plemeniti. Da, samo oni ljudi (a samo ovi su ljudi) kojima je puno srce samilosti i ljubavi do iskrnjega; samo oni koji se zgražaju gledajući ovo današnje međusobno gloženje, trvenje, gizenje, uništavanje sučoveka, pa često i prijatelja i rođjaka; samo one dobre dušice što drhću buduć vidni svedoci one mržnje čoveka do čoveka, koja baca čoveče društvo, da ceo svet u goleme nevolje i patnje — u pakao; samo ovi pravi ljudi danas zdvojno jauču: zlo je, da gore ne može da bude! I oni tužu nad sudbinom čoveka, koji je spao u kulturi srca tako nisko, nisko. Dobre dušice zgražaju se s pomisli: što će biti s čovečanstvom ne budeli uskoro skrenulo sa ovog opakog i nečovečjeg puta, ne budeli se povratio Božu mira i ljubavi! Ono malobrojno ali zato bolje ljudstvo snediva se s nekulturnosti i necivilizovanosti ovog većeg i mnogobrojnijeg dela ljudstva, koje najgori srcem, divlji i zverski dušom, vode nažalost u svetu glavnu reč. Ovi nemoralni «junaci», recimo, lopovi, ušutkaše i potisnuše u zakutak onaj bolji i kulturniji deo ljudstva. Potisnuše ih i podložiše svojoj paklenskoj volji pomoću i uporebom svih modernih ratnih, fizičkih i moralnih, sredstava. A ovo ljudstvo, u brizi za napredak i uistinu ljudski, civilizovani, pa recimo, i kršćanski život skučeno, prestrašeno posmatra krvavu arenu i bojište pazeći da se ne okuže, da spase život — dušu i telo. Zatvaraju oči i uši da ne vide, da ne čuju divljačke čine i iskaze. Ali ipak počimaju

dobri ljudi izlaziti iz svojih skrovišta; ipak se jednom ojunaciše silom svoje moralne snage te stadoše šapati velikoj, silenoj neljudskoj vojsci: Budite ljudi! Mir!... Mir, mir — odjekuju brda i planine u dolene sa svoju strana zemlje.

Mir neka se vrati u domove i sela naša; mir nek zavlada u dušama našom! Kao da čujemo vapaj Neba i Zemlje: Brate, zašto me proganjaš? Čoveče, zašto me ubijaš? Prijatelju, zašto me klevečeš, ružiš, zlostiš? Susede, zašto me tužiš i parbiš? Zašto me ti, brajane, izdavaš i predavaš neprijatelju da mi dušu i telo muči vodeći me na Kalvariju? Oče, zašto me sablažnjuješ? Majko, zašto me sramotiš? Vi himbeni književnici, zašto u blato valjate ljude i krv svoju? Ti, licemerni farizeju, zašto nepravedno krađeš poštenje i dobar glas poštenjaku?

Zašto? Zašto? —

I taj «zašto» guši dušu i srce i otimlje mir dobrim ljudima.

Mira nestalo iz srca naših. Nestade ga, jer ga udavi zloba, zavist, pohlepa, beskrajna sebičnost, lakomnost, strasti.

I dobri ljudi vape: Kad će nestati ovog korova i trnja iz duša čoveka? Ta dosti beše borba i krvil! Ta dosti smo izmučeni. Nek bude mir! A s mirom će se povratiti i ljubav i bratstvo. Mir će stvoriti čoveka čovekom, a dobri će ljudi k nama dovesti mir. A vi dobri ljudi, amo vas: Naložimo i zapalimo kresove do oblaka, da ih vide svi zli stvorovi, da ih začaraju, stople, odnekšaju. I zlikovci, neljudi doći će k nama, približit će se našem kresu ljubavi bratske, pošto budu uvedeli i spoznali lepotu ljubavne vatre. Ta i pokvarenjaci i divljaci su ljudi, koji moraju postati ljudi uistinu već radi svoje osobne sreće, radi svog duševnog mira. I oni se već zasitiše nečoveče

i mekulturne borbe; i njima več dodijala krv, robljenje, palenje! I zlobike i klevetnike i krvopije — barbare več davi večni njihov nemir. Ozlovoljeni, razočarani poželiše si mira i ljudskog života. Guše se u krvi i ognju što ga sami drugima pripravise. Uvidiše napokom da i zlato, novac, vino, sva telesna uživanja — njesu im donela ono za čim težiše. Naprotiv doneo im nemir, grižnju savesti; doneo im srca — pakao. Na sebi očutiše posledice i prokletstvo zla i zločanstva. Očutiše onu: Fluch der bösen Tat.

Pa napokom pakosnici, i zlobnici, i zločinci imadu dušu, srce i pamet; i oni imadu oči i uši. Pa videše, eto, srećnu družbu, mirnu i veselu i zadovoljnu! I, eto čuda! Duša im sada za prvi put uzdrhta; srce im se najednom napuni neke sladosti i milote, te stadoše, čuda nevidjena! tužakati, bugariti s pesnikom:

Kad u brata bratu nije
A u drugu nema druga —

Onda jadno ljudsko srce
Mora gristi večna tuga. —

I ovi ugledaše iznenada zapaljeni gorostasni kres. Zapalilo ga ono oživljelo čovečje čustvo i um pod udarcima svesti i savesti i nevolja i to pod dojmom Božića, naime Ovog komu bijaše najmiliji pozdrav: Mir kući ovoj...

I bivši poluljudi, one preobražene duše, što beše dotad zaspane i prigušene u zaštitu strasti, lakomosti i sebičnosti približiše se ka kresu **mira, sloge, bratstva**. Tu se otopliše, smekšaše, preobražiše i prepodiše na vatri čovečje i kršćanske ljubavi... I kao da su sada čuli tajinstveni glas s Neba: **Ljubi iskrenjega svoga kao sebe sama!**

Nehotice zli prihvatise ruke dobrih ljudi, zašle ih, te stadoše svi oduševljeno pevati:

**Slava va Višnjih Bogu, a mir ljudem na zemlji
dobre volje...**

Blodnje

Naš list je svoječasno povedal, da naše trnjeve poti ni še konec. Ni se motil, ker pravkar se izvaja med nami «reforma» s strastjo obsedenca in v odmevu vsakega udarca zveni sto novih napovedi, ki ne morejo bili drugačne kot so. Ne morejo biti kot odraz blaznega, v tem si moramo biti enkrat za vselej na jasnem; tudi oni, ki pripisujejo «šupu» nad učiteljstvom sto povodov in razne ambiente. Saj so vendar ti «povodi» izrodki črnih naklepov in njih kameleonstvo ne spremeni kameleona, ne preokrene dejstva. Prav zato so tudi toliko ostudnejši.

Vemo, da pod raznimi epitetonimi in namišljenimi povodi tiči vedno peklenski in protinaravni načrt.

Da so te terjatve previsoke za nas, ne dvomi nihče, posebno ko smo malone osamljeni in svesti si svoje čistosti, molčimo in kažemo le na lastno delo; molčimo in šibimo pod najtežjimi udarci, ki morejo doleteti kak stan; molčimo, ker smo prepričanja, da obsojenci stojé izven začarenega kroga paragrafov in se nimamo kam in komu pritožiti; molčimo, a ne klonemo, ker naš temelj je naravni zakon, je pravica.

Nobene preračunane hvale nas ne spravijo s tira in ne lajšajo batin, ker najnatančneje izpraševanje vesti ne izsledí v nas drugega greha kot tega, da je med nami sicer majhen del, ki verno sledi blodnjam,

da slepo veruje v njih vekovečnost in si — pritlikavci — iščejo v njih udobno zavetje najčesče proti prodaji samega sebe in svoje misije, da se ogole in našemijo s pomilovanjavrednim naslovom «Privesek». Ni nas volja muditi se s temi, ker nočemo opravka z blodnjami; le kratek nasvet imamo za te: **Zazrite v daljino!**

«Gonilna kolesa» so pognana v nepravo smer pod bičem zločesti, katere življenje uživanje nad največjimi nedolžnimi žrtvami. Njeno središče je podobno gadjji zalegi, ki slepo šviga krog sebe do pijane utrujenosti; to je naše prepričanje. To prepričanje daja pobudo našemu užaljenemu ponosu in toliko trdnjši je naš korak, ki nas oprošča naivnosti, da bi s srdom predstavili višjim polomljene ude naše šole, kjer ječi nedolžna mladina, ki jim je tako «pri srcu». V blodnji ni vesti, niti razuma in niti življenja, v zmoti in strasti se izživi, pustivši za seboj pogorišče, kjer po naravnem pravu požene zdravo življenje iz onih, ki niso zablodili.

Zato pa: iz njih življenja vre smrt, iz naše smrti življenje. Če tudi ni še dovolj žrtev, ni nas strah. Zakaj ne bi tega priznali in javno pribili! Dokler cenimo sebe in lastno delo, ki noče v blodnje, nimamo se umikati, ker nismo poraženi.

Pojdimo strnjeni po isti poti, ker hočemo zapustiti potomcu oporoko termopilskih junakov, oporoko naravnih krepih mož, ki se jim klanjajo vsi, ki stojé visoko nad blodnimi. Nj.

Učitelj in šolska reforma

(Iz J. Lombardo-Radicejevega govora na učiteljski konferenci v Firenci v februarju l. l.)

Če hočemo doseči obnovo šole, kar je cilj vse Gentilejeve reforme, mora objemati vse en in isti duh. Delo ministra ne sme in ne more biti drugačno od onega, ki ga opravlja učitelj zadnje gorske vasi. Udejstvovanja je treba in pobratenja v skupnem delu.

Govoriti vam hočem predvsem o razmerju učitelja do šolske reforme. Po njej je učitelj središče vsega šolskega življenja. Vsi zakoni in naredbe se gibljejo v to smer in zahtevajo primerne njegovega sodelovanja. Reforma bo živila, če ji bo učitelj dal življenja. Lahko rečem, da je prav za prav izšla iz dela učiteljstva samega, ker je sad mnogoletnih izkušenj na boljših naših učiteljev. Njeno uresničenje ni stvar enega dneva. Morda je uresničimo šele v nekaj letih. Dela je za dobo ene generacije.

Reforma sloni na učiteljskem delu, na perijodnem kritičnem pregledu njegovih didaktičnih zmognosti in sposobnosti. Reforma pa ni pričela morda z raznimi učnimi načrti in sličnim, ampak je začela že z onimi odredbami, ki se tikajo učiteljstva samega. To vrsto otvarja upeljava učiteljskih natečajev in jo sklepajo zakoni za izboljšanje učiteljskega gmotnega položaja in izenačenja učiteljskega pravnega in ekonomskega stanja z onim državnega uradništva.

Način izbire učiteljstva se je predruščil. Prej se je oziralo pri podeljevanju učiteljskih mest na izpričevala, izvide in slični papir in, kdor je bil bolje s tem oborožen, je z večjo gotovostjo prodril. Kdor pa je prinesel s seboj le izkušnjo pri šolskem delu, in če je bila ta tudi mnogoletna, ni bil nikdar gotov uspeha. Nova izbira, ali selekcija učit. kandidatov se vrši poton primernih izkušenj. Pismena izkušnja izloči vedno one, ki nimajo lastnih idej in ki ne poznajo v dovoljni meri jezika. Treba je bilo tudi vlti izkušnjam novega duha. Izpraševanje o vsem

mogočem v dokaz, da zna kandidat vsega »po malem«, v elementih, ne more pokazati izprašanca v luči osebnosti. Tu ni moči govoriti o kakem duševnem obrazu. Izkušnja omejuje snov, ker ne zahteva n. pr. vse literature, ampak se zadovoljuje le s temeljitim poznavanjem nekaterih avtorjev, ki naj si jih kandidat sam izbere. Posebno pozornost ima seveda do modernih, ki so živi izraz naše duše. V teh izkušnjah ni več one tradicionalne pedagogike, suhih formul in maksim, temveč je ona živa pedagogika, ki jo najdete pri vseh velikih pisateljih, kateri so načeli problem vzgoje. In tako so bili letos prvič upoštevani n. pr. De Sanctis, Mazzini, ki so tudi začutili potrebo sodelovanja pri velikem delu ljudske vzgoje.

In k temu se je priključilo še nekaj pozitivnega, živega, kar bi nazorno pokazalo, kaj je vzgojno delo in to so velike »autobiografije«. One so najboljše učiteljska priprava. Tako se je izpremenil duh pri izbiri učiteljskih kandidatov. In ne samo pri podeljevanju učiteljskih mest in pri izkušnjah, ampak tudi pri učiteljskem izobraževanju na sploh.

Tudi učiteljska so se prenovila. Za učiteljstvo je velika pridobitev podaljšanje učiteljskih nauk za dobo enega leta. Učiteljske je dobilo novo delovno osnovo: klasične nauke, ki usposablja kandidata, da črpa sam naravnost iz starih pisateljev, utemeljiteljev naše kulture. Zgodovinska zavest se rodi samo v njem, ki je čul njihov glas, kateri je živel skozi stoletja in živi še dandanes ter oplojuje naš duh.

Tem reformam se pridružuje še ena, majhna sicer, a velika, in je: nov način presojanja delovanja učiteljskega, ki naj se nasloni na njegovo delovanje v šoli. Z »obvestilnim poročilom« (rapporto informativo) govorijo vodstva o posebnih samovzgojnih in izobraževalnih zmožnostih učitelja: ali ima svoja posebna nagnjenja, v kakšnih panogah duševnega dela, ali se njegovo znanstveno ali umetniško delo uveljavlja tudi v šoli. »Standard-učitelj« (učitelj-vsoznanec) nima več pravice do obstoja. Učitelj naj zanesse v šolo svojo osebnost, svoja posebna nagnjenja. V tem ga je treba podpirati. V šoli nočemo imeti učiteljev, golih izvrševalcev predpisov učnega načrta, ampak v njem hočemo videti tudi učitelja-stvaritelja. Naj se v šoli uveljavlja tudi po svojih posebnih zmožnostih, ker je mnogo potov, ki vodijo k enemu cilju: otroški vzgoji. Seveda ne smemo zametavati učnih načrtov, ampak hočemo, da se uveljavlja tudi njegova duša, da da šoli tudi samega sebe.

In končno prehajam na učne načrte! Ustvarjeni so zato, da učitelj ne zajde pri svojem delu v navado. Dnevno naj pregleduje svoje znanje. Učitelj je uč-

telj otrok, poučuje v danem ambijentu in mora naravnati svoje delovanje po krajevnih razmerah; poznati mora ljudstvo in njegove običaje; vedeti mora za njegov duševni izraz, da lahko popravlja njegove duševne napake. Učitelj, ki deluje po istem kopitu v Basilicatu kot v Aostski dolini, ne pozna svoje misije.

V naši prošlosti, v našem dosedanjem vzgojnem delu, je bilo mnogo dobrega; to dobro smo sprejeli v nove načrte. V nekem oziru gremo danes na pol, ki smo jo zapustili pred nedavnim: šolsko delo naj bo prava ljudska vzgoja, ker je ta od vseh vzgoj najboljša. Preveč snovi je prej podajal v šoli učitelj. Sedanji učni načrti so njegovo delo poenostavili, ga olajšali. Enciklopedizem naj gre iz šole; prejšnja šolska znanost je bila prava karikatura znanosti. Knjige, ki so krožile po italijanskih šolah, so bile pravo zasramovanje resnih znanosti. Otroška knjiga naj bo preprosta, jasna in tako more podati samo tisti, ki je v znanosti resnično doma. Če se bodo strokovnjaki in znanstveniki res bližali ljudski kulturi, bodo občutili, da res služijo pravim idealom vzgoje.

In šola se mora vrniti še k enem viru: k evangeliju, k spoznavanju Kristusovega življenja. Zakaj naj bi se v njej glasila beseda božja, ki je oplojevala toliko in toliko stoletij duh človeštva? Gentile je vključil v nove učne načrte tudi najlepše osebnosti cerkve: svetnike. To so knjige, veljavne toliko za otroke kot za moža. In v njih je neprecenljivih zakladov za ljudsko vzgojo.

Ljudstvo, analfabetsko ljudstvo, ima tudi svojo kulturo; še več: ljudstvo je učitelj še predno prestopi prag šole! Ima svoje duševno življenje, svojo umetnost: ljudsko pesem, glasbo, igro itd. Ima tedaj tudi svoje znanje. Naloga šole je, da ono višjo znanost pretopi v ljudsko znanost, umetnost itd.

To je glavna misel novih načrtov: iskati in preučevati življenje ljudstva, preiskovati velika dela prejšnjih stoletij, ki so prav za prav tudi delo ljudstva samega.

Naš narod ima različne napake. Naštem le te-le: zanemarjanje telesne čistobe in skepticizem. Hočemo, da oživi v naši deci čut do snage; hočemo šolo, slonečo na veri v nekaj višjega, ki je neminljivo med minljivim. In zato kažemo na največji zgled italijanske verske zavesti, na Aleksandra Manzoni.

Končno hočemo, da spozna naš otrok Italijo, da spozna remek-dela našega duha. Naj spoznava najprej rodno pokrajino in po njej tudi širšo domovino. Vse to skušajo uveljaviti učni načrti in verujem, da bodo tudi uveljavili z vašim delom in z vašo pomočjo. (Posnel j. c.)

Metode jezikovne obuke

Podpuni neuspesi po staroj šabloni učenja tujih jezikov dali su povod promeni u načinu učenja istih. Berlic jest jedan izmedju ostalih, koji je nekako pogodio praviu metodu učenja tujih jezika. Po njegovoj metodi danas možete dobiti knjige kao priručnike za buduću živući jezik. Njegova metoda je oponašanje one prirodne metode majke, kojom ona uči govoriti svoje dete.

Berliceva metoda isključuje svako provodjanje, pa da tako prisili djaka, da govoreći i učeći tujdi jezik i u njemu misli, te da osjeti, da mu bude materinski jezik posrednikom kada govori tujdi jezik.

Berlic ne zabacuje sasna slovnice, ali on neće, da se puni glavu nerazumljivim slovničkim pravi-

lima. On predočuje i upoznava slovnička pravila na živim primerima i prispodobama. On zahteva da se podučavajući tujdi jezik isključivo i govori u tom jeziku. Govor mu je dakle glavno. Govorom i na rečenicama upoznava svoje djake gramatičkim pravilima. U njegovoj metodi glavna su učiteljeva pitanja i učenikovi odgovori. Ovi se vrte oko najbližih, najpoznatijih i najkonkretnijih predmeta (stvari). On vodi djaka postepeno od konkretna do apstraktna, od poznata do nepoznata, od jednostavna do složena.

Berlic će, na primer, započeti razgovor o knjizi, peru, ravnalu, što se nalaze na njegovom stolu, te o predmetima, što se nalaze u školi (sobi). Uzeti će tada i dignuti knjigu, pa će reći: il libro, das Buch, ali reći će izgovarati sa što većom točnošću

i jasnočom, Pozvače tada učenike govorom i mikom da ponove po njemu izuštenu reč i reči, pažeči na pravilan izgovor i naglasak. Kad su djaci naučili izgovarati, pokazati će im pero, knjiu, ravvalo, da oni sami kazuju imena ovih objekata, u tudjem dašto jeziku što ga uče. Zatim će uzeti dva pera, dve knjiige itd. te reči: due penne (zwei Federn); due libri (zwei Bücher), čime ih on pričava bez slovnice na množinu imenica.

Iza ovih vežbi dolazi druga, teža.

— Od česa je ova knjiiga? — pitati će učitelj.

— Ova knjiiga je od papira, — odgovara u učenici.

Od čega je ovaj stol?

Ovaj stol je od drva.

Je li ova knjiiga od drva?

Ne, ova knjiiga nije od drva, već od papira.

I tako redom dalje o drugim stvarima.

Ovako pita uči i odgovarajući jednako aktivno sudeluje u razgovoru učitelj i učenici; ovako se izmenjuju misli i opažanja uporabom tudjeg jezika bez posredovanja materinskog jezika.

Učitelj će zatim preći na manje konkretne pojmove; na boje, recimo, i veličine.

Pitače: Kakova je ova ploča? —

Ova ploča je crna.

Kakova je ova kreda? Ova kreda je bela.

— Je li ova ploča bela? — Ova ploča nije bela. (Ne, ova ploča nije bela, nego je crna).

I ovako redom dalje, dašto sve u tudjem jeziku. Opaziti mi je, da će biti dobro, da učitelj napiše na ploči nove reči, dapače čitava pitanja i odgovore, koje će učitelj čitati, a djaci ponoviti najpre u zboru, a tada pojedinački. Vežbe se uče napamet, u koliko ih učenici nisu već naučili u školi u razgovoru.

(Dalje.)

Iz organizacije

Koncert Zvezinega zbora v Gorici (27. 12.) ni tako uspel, kakor bi bil lahko, posebno v gmotnem oziru. Tudi je bil spored dovolj težak in deloma premalo pripravljen. Ker ima zbor le skromnih sredstev, je nastopil po eni vaji, ko bi bili potrebni dve. Vaja je bila prenaporna in grla utrujena za nastop. To pa se ne bi toliko poznalo, če bi novi pevci in pevke pomnožili zborovo število. Člani zbora naj se zanimajo, da dobimo še kaj dobrih, svežih glasov.

Sicer je bila udeležba pri vajah prav lepa, le za nedeljsko skušnjo je več pevcev odšlo brez opravičbe. Pri tej priliki se je pokazalo, da so tovarišice vestnejše in požrtvovalnejše. Ugotavljamo to javno, ker bi bilo želeli, da se o zadevi vaj kdo v 15tu oglasi z nasveti in pripombami.

Goriško učiteljsko društvo je zborovalo v Gorici 4. decembra.

Predsednik otvori zborovanje pri pičli udeležbi članov (50). Neudeležence je opravičiti radi skrajno slabega vremena, radi dejstva, da so nekateri člani že peti mesec brez denarnih prejemkov in radi trga sv. Andreja. Izrekel je svoj poseben pozdrav onim, katerih ni nikdar pri zborovanju.

Ni ga zborovanja, pri katerem ne bi imeli zaznamovati v naši veliki učiteljski rodbini kakšne bridke izgube. Predsednik se spominja v vznešenih besedah vrlin učiteljske žene in matere, gospe Zornove iz Vrtojbe, ki je bila po kratki bolezni odtrgana krogu svojih dragih. V znak spoštovanja in sožalja zborovalci vstanejo. V počastitev n'enega spomina je votiral odbor 50. — L za sanacijo pevskega zbora. Zborovalci vzamejo to na znanje in soglasno odobre ta sklep.

Svojo učiteljsko Golgoto je dokončal v naših vrstah tov. Jelinčič v Podmelcu. Bridko nas je zadel ta udarec v današnjih časih, ko rabi naš stan slehernega delavca; a še bridkeje je zadelo pokojnike neprisrbljene otroke. Zavedajmo se, da so otroci sirote tovariša ter priskočimo jim na pomoč, bediši gmotno ali moralno. Blag spomin vzornemu tovarišu!

Spominja se tudi nesreče, ki je zadela neumornega našega tov. blagajnika Fr. Mermolja in prinaša zborovalcem njegove pozdrave ter izraža željo, naj bi bil dragi tovariš v kratkem zopet zdrav.

Vsakdo naj pristopi k Šolski Matici in naj plača 10 L tovarišu blagajniku.

Naznanja zborovalcem, kako se je sestavil nov odbor. Obljublja, da bo odbor deloval kolikor bo v njegovi moči, a tudi člani naj se zavedajo svoje dolžnosti ter naj stoje odboru zvesto ob strani. V imenu

vseh zborovalcev se tov. predsednik zahvali dolgaletnemu delavnemu društvenemu tajniku, tov. Rojcu in izreka prepričanje, da smo mu dobili v tajnici tovarišici Angeli Čendem vredno naslednico.

Beleži veselo dejstvo, da se število naročnikov N. r. dviga; vsak član naše organizacije naj napravi svojo dolžnost kot poverjenik in propagator mladinskega lista in obstoj tega velevažnega mladinskega časopisa bo zagotovljen. Vsaj vsaki deseti otrok na naših šolah mora biti naročnik. Na delo!

Statistika učiteljstva in šol naj se čimprej pošlje Zvezinemu tajniku ali pa našemu predsedništvu, najbolje skupno iz vsakega didaktičnega okrožja.

S tem konča predsednik svoje poročilo ter preide k naslednji točki dnevnega reda.

Da bi se društvena mesečna zborovanja bolj oživela, bi bilo dobro, da bi se povabil kak predavatelj strokovnjak, ki bi predaval o predmetu svoje stroke, bodisi v slovenskem ali italijanskem jeziku. V slednjem bi predaval recimo o literaturi, pedagogiki itd. Tov. Kramar je mnenja, da bi imeli večših kakšno zdravniško predavanje. Predsednik zagotovi, da se govori v tem smislu z goriškimi zdravniki.

Končna ureditev predavanj se prepusti odboru. Zborovalci so mnenja, naj bi se vršilo prihodnje zborovanje prvi četrtek februarja; do takrat naj bi odbor preskrbel predavatelja. V decembru in januarju naj pa prično s svojim poslovanjem samoizobraževalni krožki po okrožjih.

Tov. predsednik omenja obilni posel, ki ga ima novo imenovani caposcucula; funkcijo mora vršiti brez vsake nagrade. Tovariš Paljč priporoča vsakomur, da prevzame te funkcije, dasi brezplačno, ker je to v interesu šolskega napredka in učiteljskega ugleda, ter poda še nekoliko praktičnih navodil pri izvrševanju teh brezplačnih poslov. Predsednik povdarja, da bo treba še obravnavati delovanje šolskih zaupnikov, ki bodo morali biti plačani na eden ali drug način. Učiteljske organizacije morajo razmišljati te načine, kako bi se dalo urediti vprašanje, ker je nesmiselno diktirati učiteljstvu delo in dolžnosti, a ne priznati mu plače in pravic za to.

Razgovarjali smo se tudi o volitvi učiteljskih zastopnikov v odbor državnega zavoda (Istituto Nazionale) in deželnega nadzorovalnega odbora učiteljskih sirot. V vsakem didaktičnem okrožju se je volilo po absolutnih naročilih šolskih ravnateljev druge zastopnike, katerih najbrže nihče ne pozna in ne vemo, kako bodo zastopali šolske in stanovske interese. Ta zavod je namenjen tudi oskrbi učiteljskih sirot, in vsekakor se moramo zanimati za njegovo delovanje. Na tako originalne volitve se bo naše učiteljstvo težko naučilo, ker ne odgovarjajo

duhu sedanjih socialnih razmer in ne poznajo nikake volilne svobode.

Predsednik apelira na mlade tovariše in kolege pevce, da se polnoštevilno oklenejo pevskega zbora naše Zveze. Priporoča tudi samoizobraževalno delo v posameznih okrožjih in ustanovitve krožkov za vse naše stanovsko delo. Na delo v decembru in januarju, da nam bodo prvi četrtek februarja poročali že vsi krožki o svojem gibanju in svojih uspehih!

Šolska Matica. Poština za navadno pošiljatev letošnjih knjig bo stala približno 2 L. za člana — Toliko na vprašanja.

Razno

Naše šolsko vprašanje. Poslanec dr. Besednjak je imel v državnem zboru daljši govor o šolskem vprašanju pri nas. Odločno je nastopil za poteptano načelo, da se pouk vrši v materinem jeziku. Zbudil je mnogo pozornosti in še več odpora pri ljudeh, ki so odgovorni za hakatistično Gentilejevo reformo naših osnovnih šol.

Z nastopom posl. dr. Besednjaka se je prenesla borba za šolo tudi v zbornico, kjer najbrže ne preneha, dokler se ne strmoglavi Gentilejevi nepedagoški eksperimenti, s katerimi se je možu posrečilo ustvariti «šolsko vprašanje». Postal je, po zaslugi pregorelih reformatorjev, eno glavnih vprašanj slovenskega prebivalstva v deželi, ker reže živo v meso vseh slojev, brez razlike strank in nazorov. Zato tudi ne bo zginito z dnevnega reda.

Poslanec Besednjak ni omenjal preganjanja slov. učiteljstva v Jul. Krajini. Tudi to bi bilo potrebno, zato upamo, da pride še na vrsto v zbornici.

Učiteljske vesti. Drug Miho Fabeta imenovan bi ponovno učiteljem u Slumu, koju dužnost je nastupio 17. decembra. — Rado priznajemo, da mu je ovim imenovanjem podana moralna zadovoljština, dočim materijalnu morala bi mu oblast takodjer uzeti u obzir, pošto je bio sasma nevin krivo optužen glede držane dečje (školske) zabave u Slumu, — radšta je on bio bez službe puna dva i pol meseca, a uz to ima znatan parbeni trošak.

— Kol. Ant. Čiković nakon osam-dnevnog boravaka u službi u Svim Svetima (Sv. Donat) ostavi ovu školu.

Kako razvidno nemoguće je stalno i tačno sastaviti šematizam hrv. učiteljstva u Istri; teško i na godine.

Takove su prilike i vremena!

Ivan Meštrović v Ameriki

V drugi polovici novembra se je otvorila v New Yorku velika razstava del kiparja Ivana Meštrovića. Razstava se nahaja v Brooklyn-muzeju. Meštrović je vodil priprave za razstavo osebno in se je pripeljal v Ameriko 21. oktobra. Kipi in plastike so prispeli na mesto v treh oddelkih. Prva partija, obsegajoča na novejša dela, je prišla iz Zagreba. Druga je dospela iz Londona, kjer se je pred kratkim vršila razstava, tretja pa iz Beograda (preko Trsta). Ta pošiljatev je obsegala plastike, ki so last države S. H. S. Newyorška razstava je po številu osemindeseta Meštrovićeva in obenem najpopolnejša. Amerika še ni videla tolikega števila umetnin na kupu.

Meštrović, (o katerem je pisal «Uč. list» že lani o priliki njegove razstave v Ljubljani) je razstavil

«NOVI ROD».

Poverjeniki, ki prejema deset ali več izvodov mesečno, se prosijo, da poravnajo naročnino za prve tri številke (oktober-december).

Nekaj vprašanj našim organizatorjem.

Ali ste sestavili okrožja?

Ali napreduje samoizobraževalno delo?

Ali se sestajajo društveni odbori, da uredijo društvene zadeve?

Ali ste se zavzeli za Novi rod?

prvič l. 1902. na Dunaju. Izšel je iz primitivnih razmer ter se je naglo dvignil med umetnike svetovnega slovesa. Že pred vojno je govoril o njem ves evropski svet. Dotlej je priredil umetnih 29 razstav v trinajstih evropskih državah. Med svetovno vojno je sledilo nadaljnih osem razstav v Angliji, po vojni pa še 10 razstav v osmih raznih mestih. Amerika se je zanimala za Meštrovića že pred vojno ter mu je ponudila l. 1912. svoje usluge, če hoče razstaviti na njenem ozemlju. Kiparju pa so delale takrat oblasti velike nepravilnosti in tako so morale razstave izostati. Zdaj se je želja Američanov in Meštrovića izpolnila v takem obsegu kakor so si i Meštrović, i Američani komaj predstavljali.

Katalog newyorške razstave je že dotiskan in obsega mojstrsko pisan uvod največjega sodobnega ameriškega umetnostnega kritika dr. Christiana Brintona o Meštroviću in njegovi umetnosti. Naslovno stran kataloga je narisal Meštrović sam. Razstava obsega skupno 131 del: 106 kipov, 21 litografij in štiri načrte za neki mavzolej. Razstavljene so plastike vseh vrst in kiparjevih razvojnih dob: 8 junaških motivov, med njimi Kosovski hram in Udovice, 36 religioznih del, 20 portretov in nad 40 drugih skulptur. Med razstavljenimi umetninami se nahajajo tudi najnovejša Meštrovićeva tvorba: portret predsednika Masaryka, kip Strossmayerja in poprsje pesnika Marka Marulića. Vsega skupaj je na ogled približno 30 reliefov, 12 kipov, 20 statuet, 2 večji kompoziciji, okoli 30 portretov, poprsij in studij, 3 razpela, 5 prostih reliefov in en model Hrama. 17 del je v lesu, 19 v marmorju, 27 v bronu in 43 v sadri. Meštrović je deležen pozornosti vse ameriške javnosti in njegova dela pojdejo iz New Yorka tudi po drugih mestih ter obidejo vso Ameriko.

«ZA KORSICEV SPOMENIK» Tovariši! Išli smo malo iz finančne krize, da lahko živimo, zatorej kličemo vsem, ki ste prejeli okrožnico glede spomenika nepozabnemu dobrotniku, da prispevate z omenjeno svoto 20 lir. Dolžnost je naša, da vstane spomenik ob obletnici njegove smrti. A Vi vsi, ki odobravate to naše dejanje, pomagajte nam i Vi z denarnimi prispevki kar morete!

Bratuz Marij,
Gorica, Via Ponte Isonzo 17.

Srečno novo leto

želita tovarišicam in tovarišem

UREDNIKA.